

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
ที่มีต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย

The Effects of Phenomenon-based Learning Experience Provision on
Media Literacy Skills for Young Children

มณีวรรณ ศิลปชัย¹ และ ชลาธิป สมहित^{2*}

Manewan Sinlapachai¹ and Chalutip Samahito^{2*}

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์ สำนักงานเขตบางนา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 24 แผน แบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นแบบประเมินเชิงปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กสามารถบอกเนื้อหาของสื่อ แยกแยะเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นได้ดีขึ้น เด็กสามารถเข้าใจภาษาและอธิบายความหมายของข้อความในสื่อได้ดีขึ้น และสามารถนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์และปลอดภัยกับตนเอง

คำสำคัญ : การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ, เด็กปฐมวัย

¹ นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Graduate Student of Early Childhood Education Division, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University,

E-mail: si_nlapachai@hotmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Lecturer of Early Childhood Education Division, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University,

E-mail: chalatip.s@gmail.com

* Corresponding author

Abstract

The purpose of this study was to explore the effects of phenomenon-based learning on media literacy skills for young children. The target group consisted of 42 male and female preschool children, 5–6 years old and were studying in kindergarten level 2 in the second semester year of 2018 in Pongpoyanusorn School, office of elementary Bangna area one, Bangkok. Data collection included 8 weeks for instruments included 24 plans of phenomenon-based learning, assessment form of media literacy skills. The obtained data was analyzed by mean, standard deviation, and content analysis. The results showed that young children who received phenomenon-based learning experience provision had higher of media literacy skills average score than before receiving the phenomenon-based learning experience provision. After the learning experience arrangement, the children were able to tell the content of media and better analyzed the fact and opinions. In addition, they understood the language and explained the information in the media. Lastly, they could apply to use the information in beneficial and safe ways.

Keywords: phenomenon-based learning experience, media literacy skills, young children

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคม สะท้อนถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ทักษะคติความเชื่อ และการปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมของบุคคลในสังคม จากสื่อที่ปรากฏขึ้นภายในชุมชน ข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้จากสื่อติดต่อเชื่อมโยงและครอบคลุมทุกคนในสังคมไทย เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว สามารถเข้าถึงทุกคนและทุกวัย เนื่องจากช่วยสร้างความสะดวกสบายให้กับชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการอัปเดตข่าวสาร การค้นหาข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย รวมถึงความบันเทิง หลากหลาย ทั้งเพลง หนังสือ ละคร และเกมต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงชีวิตของคนได้ตลอดเวลา จากสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ และโทรทัศน์ หลายครอบครัวเลี้ยงลูกด้วยสิ่งเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสื่อโทรทัศน์ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของเด็กมากที่สุดสื่อหนึ่ง สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552) ระบุว่า เด็กและเยาวชนไทยทั่วประเทศ หมดเวลาไปกับการดูโทรทัศน์ถึง 6 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเท่ากับว่า ใน 1 ปี เด็กและเยาวชน ใช้เวลาในการดูโทรทัศน์ถึง 2,236 ชั่วโมง ขณะที่ใช้เวลาอยู่กับห้องเรียนแค่ 1,600 ชั่วโมงต่อปีเท่านั้น ส่งผลให้เกิดการถกเถียงกันในสังคมว่าเด็กควรบริโภคและใช้ประโยชน์จากสื่อโทรทัศน์มากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาของมหาวิทยาลัย Yale ที่ทำการศึกษาดูโทรทัศน์ เด็กชาวอเมริกันเป็นระยะเวลา 20 ปี พบว่า เด็กที่ดูโทรทัศน์เป็นเวลานาน จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง มากกว่า เด็กที่ไม่ค่อยดูโทรทัศน์ ซึ่งการดูโทรทัศน์ อาจเป็นเหตุให้เด็กลอกเลียนแบบพฤติกรรม คำพูดที่ไม่เหมาะสมของเด็กได้ ดังตัวอย่าง เช่น สถาบันวิจัยวิทยุโทรทัศน์ของ NHK (NHK Broadcasting Culture Research Institute) ได้ศึกษาเรื่องการประเมิน ข้อดี-ข้อเสียของโทรทัศน์ต่อเด็ก โดยระบุว่า การที่เด็กอายุ 3 ขวบดูโทรทัศน์ อาจลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวละครในรายการโทรทัศน์ เนื่องจากเด็กวัยนี้ เป็นวัยที่ชอบเลียนแบบพฤติกรรม คำพูด

โดยเฉพาะคำพูดที่ไม่สุภาพ และพบว่าเด็กผู้ชายชอบเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงมากกว่าเด็กผู้หญิง (เมสิริน ขวัญใจ, 2551)

นักการศึกษาและผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้ตระหนักถึงการที่เด็กปฐมวัยรับรู้ข่าวสารหรือใช้เทคโนโลยีตั้งแต่เด็ก ซึ่งการบริโภคสื่อของเด็กในปัจจุบันอาจทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูไม่มีเวลาให้ เด็กขาดการดูแลไม่มีผู้ชี้แนะหรือคอยตักเตือนขณะบริโภคสื่อ อาจทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สะท้อนให้เห็นว่าเด็กไม่เข้าใจสิ่งที่อยาก ชับซ้อนและไม่สามารถแยกแยะพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ด้วยตัวเอง ผู้ใหญ่จึงควรใส่ใจในเรื่องการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ให้มาก เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามวัย โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อในช่วง 7 ปีแรกของชีวิต วัยเด็กเป็นช่วงที่ทักษะและการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ กำลังเจริญเติบโต การเล่นเกมโทรศัพท์หรือดูโทรทัศน์เป็นเวลานาน ขัดต่อธรรมชาติของความเป็นเด็ก ไม่ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ และทำลายศูนย์รวมความสนใจของเด็กอีกด้วย กระบวนการเรียนรู้ของเด็กเล็ก จึงต้องการรู้เท่าทันสื่อ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่ครูควรจัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีการคิดวิเคราะห์ สื่อสารตีความเนื้อหาสื่อ การประเมินค่า เข้าใจผลกระทบด้านลบของสื่อ และสามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ได้ เนื่องจากในรูปปัจจุบัน สื่อได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและชีวิตของทุกคน แม้กระทั่งเด็กปฐมวัยที่รับสื่ออย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่มีคนคัดกรองเลือกสรร ทำให้ไม่รู้เท่าทันสื่อที่อยู่รอบตัว คนที่อยู่ใกล้ชิดและสำคัญอันดับแรกคือ ผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองบางท่านไม่สามารถปกป้องเด็กจากผลกระทบด้านลบของสื่อ เนื่องจากอาจไม่มีความรู้ ไม่มีเวลา ดังนั้นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญรองลงมา คือครู ที่สามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้ สอนให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ เข้าใจสิ่งที่สื่อส่งออกมาและสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในห้องเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการของการรู้เท่าทันสื่อ ที่จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กตั้งแต่ปฐมวัย เมื่อเด็กเติบโตมาจะสามารถอยู่ในโลกของสื่อปัจจุบันได้อย่างปลอดภัย

จากการที่การติดต่อสื่อสารสามารถทำได้ง่าย ทำให้มีการส่งต่อข้อมูลทางสื่อออนไลน์ โดยไม่มีการตรวจสอบ เช่น กรณีข่าวเด็กติดถ้ำ 13 คน ซึ่งมีผู้ติดตามข่าวสารมากมาย ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีทั้งข่าวลือ ข่าวปลอมเป็นกระแสออกมาเรื่อย ๆ ในระหว่างที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการค้นหาตัวอย่างเช่น เด็กติดถ้ำ 13 คนยังค้นหาไม่พบ แต่ข่าวลือระบุว่า “พบแล้ว แต่ยังกักตัวไว้ในถ้ำ” และยังมีกระแสข่าวออกมาว่า เด็กติดถ้ำ 13 คนซื้อขนม หิ้วเสปียงเข้าไปในถ้ำเพื่อจัดงานวันเกิด ซึ่งเด็กไม่ได้หิ้วเสปียงเข้าไปแต่อย่างใดและไม่ได้ไปจัดงานวันเกิดดังที่เป็นข่าว การส่งข่าวต่อ ๆ กัน ทำให้เกิดความเสียหาย หากยังไม่มีการตรวจสอบ หรือผู้ส่งข่าวออนไลน์ ไม่มีการคิดพิจารณา หรือคิดไตร่ตรอง ตีความ ไม่สามารถประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อ ไม่สามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ได้ การไม่มีวิจารณญาณส่งข่าวต่อ ๆ กัน ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมินคุณภาพคุณค่าความน่าเชื่อถือของสื่อและกลั่นกรอง เลือกสรร ใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวเป็นความสามารถที่จัดอยู่ในการเรียนรู้เท่าทันสื่อ (media literacy)

สถาบันเด็กและเยาวชนและเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย (2560) ระบุว่าพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถเข้าถึงสื่อ แหล่งสารสนเทศและสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย มีทักษะการวิเคราะห์ การประเมินคุณภาพคุณค่าสื่อ ข่าวสาร การเลือกรับและใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวอย่างปลอดภัยมีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมาย มีจริยธรรมและร้องเรียนให้เกิดการแก้ปัญหา เมื่อได้รับผลกระทบโดยตรงเป็นทักษะสำคัญที่เด็กปฐมวัย ต้องเรียนรู้เพื่อเท่าทันสื่อ การที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ มีความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมินคุณภาพคุณค่าและการเลือกสรรใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว สามารถจัดได้หลายวิธี เช่น การจัดประสบการณ์โดยฝึกทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พิจารณาคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียมและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เน้นการบูรณาการสาระวิชาต่าง ๆ และประเด็นเรื่องเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีการสอนที่มีความหมาย สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ เด็กได้เรียนรู้ร่วมกันโดยอาศัยแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายและบูรณาการโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อจะช่วยเหลือส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น การสื่อสารความร่วมมือร่วมใจ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความเข้าใจในความเป็นสากล (พงศธร มหาวิทยาลัย, 2560)

ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นครูปฐมวัย ประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนพองพลอยอนุสรณ์ มีหน้าที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยโดยตรง เห็นความสำคัญในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ที่เด็กควรจะได้เรียนรู้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาการจัดประสบการณ์โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้นตอบสนองความสนใจของเด็ก เกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กจะได้เรียนรู้ในศาสตร์หลายศาสตร์ ดังนั้น การที่เด็กตัดสินใจเลือกที่ประเมินคุณภาพของสื่อว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้หรือไม่ เด็กต้องใช้การศึกษาหลายทิศทาง หลายองค์ความรู้ ทำให้เด็กมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง เกิดกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยข้อเท็จจริงหลักฐานประกอบการตัดสินใจ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานก่อนและหลังการจัดประสบการณ์

วิธีการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 24 แผน จัดประสบการณ์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ เวลา 09:00–10:00 น. เป็นเวลา 60 นาที

2. แบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นแบบประเมินเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วย แบบประเมินก่อน และหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มี 5 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์มีข้อความ 5 ข้อ

ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

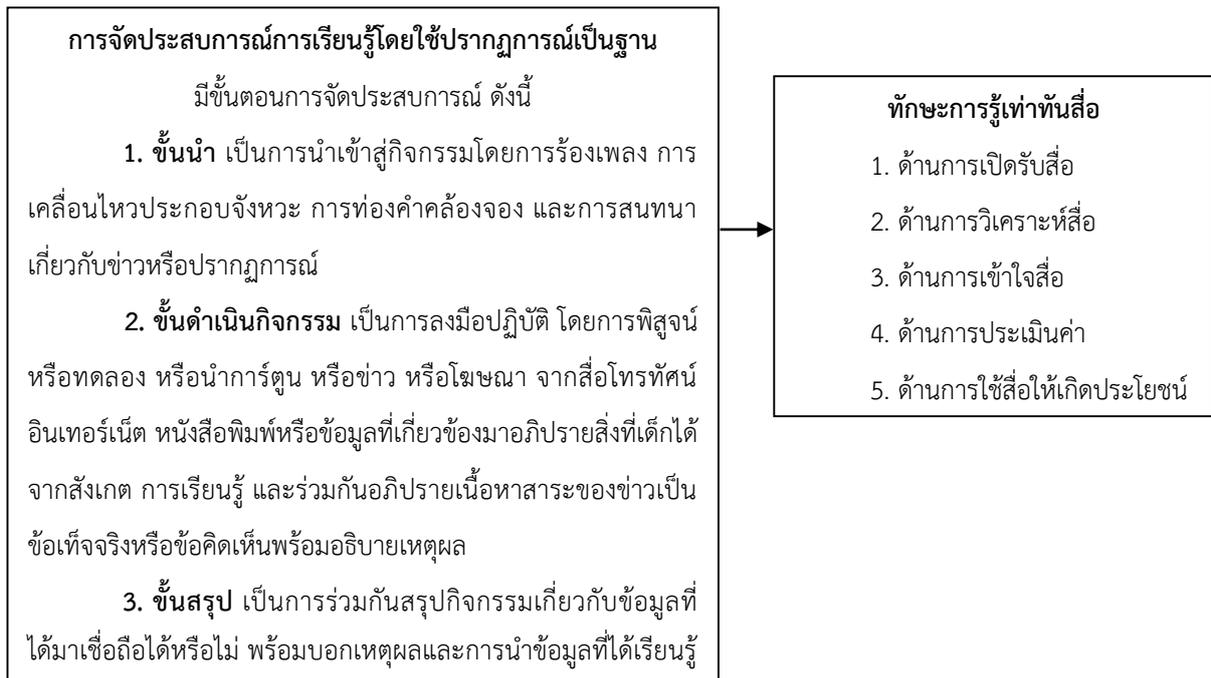
1. นำคะแนนที่ได้จากการประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัด ประสบการณ์ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและหลัง การจัดประสบการณ์

3. การวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกหลังการจัดประสบการณ์

ภาพ 1

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย กรอบแนวคิดการศึกษา ดังภาพประกอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แสดงคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

ผลค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและ หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน แสดงได้ดังตาราง 1

ตาราง 1

แสดงคะแนนที่ได้จากการประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

(n=42)			
กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนเต็ม	M	SD
ก่อนการจัดประสบการณ์	25	18.79	4.14
หลังการจัดประสบการณ์	25	21.05	2.54

จากตาราง 1 พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อเท่ากับ 18.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 4.14 หลังการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อเท่ากับ 21.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 2.54 นั่นคือ เด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อ หลังการจัดประสบการณ์ สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

ตอนที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย โดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้ศึกษาได้นำคะแนนของแบบประเมินการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน ทั้งก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มาหาค่าเฉลี่ยโดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการเปิดรับสื่อ ด้านการวิเคราะห์สื่อ ด้านการเข้าใจสื่อ ด้านการประเมินค่า และด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ จะใช้เป็นค่าบ่งชี้ระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ปรากฏผลการวิเคราะห์แสดงได้ดังตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2

แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยโดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

(n=42)				
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ก่อนการจัดประสบการณ์		หลังการจัดประสบการณ์	
	M	SD	M	SD
1. ด้านการเปิดรับสื่อ	3.55	1.07	4.19	0.70
2. ด้านการวิเคราะห์สื่อ	3.62	1.09	4.21	0.71
3. ด้านการเข้าใจสื่อ	3.76	1.04	4.12	0.79
4. ด้านการประเมินค่า	4.05	0.79	4.36	0.65
5. ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	3.81	1.16	4.17	0.72

จากตาราง 2 พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมและรายด้านคือ ก่อนการจัดประสบการณ์

ด้านการเปิดรับสื่อ มีคะแนนเฉลี่ย 3.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.07

ด้านการวิเคราะห์สื่อ มีคะแนนเฉลี่ย 3.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09

ด้านการเข้าใจสื่อ มีคะแนนเฉลี่ย 3.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.04

ด้านการประเมินค่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79

ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.16

และหลังการจัดประสบการณ์

ด้านการเปิดรับสื่อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70

ด้านการวิเคราะห์สื่อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71

ด้านการเข้าใจสื่อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79

ด้านการประเมินค่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65

ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72

สรุปได้ว่า หลังการจัดประสบการณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สามารถพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้น โดยจะเห็นว่าการจัดประสบการณ์ ด้านการประเมินค่า มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และหลังการจัดประสบการณ์ ด้านการประเมินค่ามีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด

ตอนที่ 3 ผลการสังเกต และการบันทึกพฤติกรรมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เด็กสามารถบอกความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสาระของข้อมูล การ์ตูน ข่าว โฆษณา และสามารถแสดงเหตุผลถูกต้อง เด็กสามารถสนทนาเกี่ยวกับข่าวและปรากฏการณ์ โดยครูใช้คำถามว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เด็กสามารถบอกแหล่งที่มาของข่าว และอธิบายเปรียบเทียบเนื้อหาของข่าว ตั้งแต่ 2 แหล่งข้อมูลขึ้นไปได้ และสามารถไปสอบถามผู้ปกครอง ผู้รู้ แหล่งข่าวจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เพื่อนำมาอธิบายได้ โดยเด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองได้โดยการพิสูจน์ การทดลอง และร่วมกันอธิบายเนื้อหาสาระของข่าวเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น พร้อมอธิบายเหตุผล และบอกการนำข้อมูลที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงอย่างไรได้ ซึ่งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อนี้อาศัยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเปิดรับสื่อ เด็กสามารถฟังและดูเนื้อหาสาระของการ์ตูน ข่าวและโฆษณา สามารถบอกเนื้อหาสาระของการ์ตูน ข่าวและโฆษณาได้ ด้านการวิเคราะห์สื่อ เด็กสามารถแยกแยะเนื้อหาสาระของการ์ตูน ข่าวและโฆษณาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหาสาระของการ์ตูน ข่าวและโฆษณา เป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นพร้อมอธิบายเหตุผลได้ ด้านการเข้าใจสื่อ เด็กเข้าใจภาษาของการ์ตูน ข่าวและโฆษณา โดยสามารถบอกและอธิบายความหมายของข้อความในการ์ตูน ข่าวและโฆษณาได้ ด้านการประเมินค่า เด็กสามารถตัดสินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสาระของการ์ตูน ข่าวและโฆษณา และสามารถบอกแหล่งที่มาพร้อมกับแสดงเหตุผลที่ถูกต้อง สอดคล้องที่ทำให้เด็กเชื่อถือหรือไม่เชื่อถือข้อมูลนั้นได้ ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ เด็กสามารถบอกการนำข้อมูลที่รับจากการ์ตูน ข่าวและโฆษณาไปใช้ให้เกิดประโยชน์และปลอดภัยกับตนเองได้

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อเท่ากับ 18.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 4.14 หลังการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อเท่ากับ 21.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 2.54 นั่นคือ เด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อ หลังการจัดประสบการณ์ สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

อภิปรายผล

1. ขณะทำกิจกรรม พบว่า เด็กู้เท่าทันสื่อทุกกิจกรรม อาจจะเป็นเพราะประสบการณ์เดิม จากการที่ครูเปิดข่าวโทรทัศน์ให้เด็กดูทุกวันช่วงเช้า และอาจมีผู้ปกครองสนทนากับเด็กเกี่ยวกับข่าว ซึ่งการที่ครูและผู้ปกครองสนทนา ถามคำถามกับเด็กเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจ มีการพัฒนาคำศัพท์และการใช้ภาษาที่ดี โดยกระตุ้นให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต รู้จักคิดหาคำตอบและสามารถพูดแสดงความคิดของตนเองออกมาได้ (ชลาธิป สมานิต, 2556) ทำให้เด็กเข้าใจเนื้อหาจากสื่อ เด็กสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับข่าวได้ แต่ในการทำแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อ แม้ว่าเด็กจะได้คะแนนหลังการจัดประสบการณ์สูงขึ้นทุกด้าน แต่มีข้อสังเกตคือ ในแบบประเมินที่เป็นสถานการณ์โฆษณาเกี่ยวกับมันฝรั่งทอดและโฆษณาเกี่ยวกับน้ำอัดลม ซึ่งสื่อต้องการนำเสนอให้เด็กเห็นประโยชน์ของการบริโภคมันฝรั่งทอดและน้ำอัดลม เด็กสามารถตอบคำถามว่ามันฝรั่งทอดและน้ำอัดลม ไม่มีประโยชน์ ไม่ควรกิน แต่ในสภาพเป็นจริงเด็กซื้อขนมกรุบกรอบนี้เองที่ร้านค้าสหกรณ์ของโรงเรียน ซึ่งการที่เด็กเลือกกินอาหารไม่มีประโยชน์เหล่านี้ แม้ว่าจะรู้ว่าไม่มีประโยชน์ อาจเป็นเพราะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยน่าจะใช้ระยะเวลามากกว่านี้ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (อ้างถึงใน พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2553) ซึ่งกล่าวว่า การที่เด็กได้เรียนรู้และจดจำข้อมูลจะต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมนั้นซ้ำ ๆ โดยครูเป็นผู้สังเกต และการบันทึกพฤติกรรม

2. ความโดดเด่นของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยู่ในความสนใจของเด็ก กิจกรรมที่แปลกใหม่ ไม่น่าเบื่อ เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และยังมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ ชลาธิป สมานิต (2562) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัยมีข้อดีดังต่อไปนี้ เด็กเรียนรู้ด้วยความสุข ตามความต้องการของเด็กที่สนใจในประเด็นที่เกิดขึ้น เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เพราะเด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จะทำให้เด็กมีแรงจูงใจในการเรียน เด็กจะตระหนักรู้ในสิ่งที่ได้เรียนรู้ เพราะเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เด็กมีสังคมเพราะได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อน มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตนเอง เด็กจะรักการสืบค้นหาความรู้ และได้รับการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เด็กได้พัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร

ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การส่งเสริมและ พัฒนาการที่เด็กได้รับจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เด็กจะได้รับ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สามารถตอบสนองความต้องการด้าน ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ยังมีกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนที่หลากหลาย มุ่งเน้นถึงเรื่องทักษะ การรู้เท่าทันสื่อชัดเจน เช่น คำคล้องจอง เพลง นิทาน สถานการณ์จำลองและคลิปวิดีโอ ในเกือบทุก กิจกรรม ทำให้เด็กมีความสนใจโดยเฉพาะข่าวจากวิดีโอโดยเปิดผ่านยูทูป เด็กเห็นภาพในสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Montessori (อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) ที่ระบุว่า การจัด ประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำเป็นต้องมีวัสดุสื่อในการเรียน เด็กปฐมวัยยังไม่สามารถที่ จะเรียนรู้จากนามธรรม แต่เด็กสามารถเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ และเป็นรูปธรรมได้

4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ทุกกิจกรรมเด็กทุกคนได้ลงมือปฏิบัติ กิจกรรม สามารถคิดและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เด็กสามารถเข้าใจในกิจกรรมและตอบคำถามต่าง ๆ ได้ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Bruner (อ้างถึงใน พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2553) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ ตามความสามารถในแต่ละวัย เด็กเรียนรู้สัญลักษณ์ และจดจำประสบการณ์ที่ได้รับเป็นข้อมูล เกิดเป็น กระบวนการปฏิสัมพันธ์ โดยการกระทำผ่านความคิด ในการสร้างสติปัญญาในขั้นต่อ ๆ ไปอย่างต่อเนื่อง

5. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เน้นการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ทำให้ เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อน ครู และผู้ปกครอง จากการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการสนทนาพูดคุย การ อธิบายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง โดยครูกระตุ้นให้เด็กได้สืบค้นข้อมูล สอบถาม บุคคลภายในโรงเรียน และสอบถามผู้ปกครองที่บ้าน เมื่อเด็กไม่เข้าใจหรือไม่สามารถทำได้ เพื่อนหรือครูก็จะ คอยช่วยแนะนำหรือช่วยเหลือ ทำให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับ Vygotsky (1978) กล่าวว่า เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในสถานะที่เป็นปัญหาที่ท้าทาย ไม่สามารถ คิดแก้ปัญหาได้โดยลำพัง แต่เมื่อเด็กได้รับการช่วยเหลือ แนะนำ จากผู้ใหญ่ หรือจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่ มีประสบการณ์มากกว่า จะทำให้เด็กเข้าใจและสามารถแก้ปัญหานั้นได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับ เด็กปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งนี้ครูหรือผู้ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่สนใจส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สามารถนำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดย ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้

1. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง มีกิจกรรมที่หลากหลาย และต้องใช้สื่อเป็นจำนวนมาก ควรมีครูหรือพี่เลี้ยงอย่างน้อย 2 คน

ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ดูแลเด็กในการทำกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไป
ได้ด้วยดี ตามแผนที่วางไว้

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีกิจกรรมหลากหลายและทำให้
ระยะเวลาไม่เพียงพอในบางกิจกรรม ดังนั้นครูจึงควรจัดสรรเวลาให้เหมาะสมและปรับขั้นตอนการนำเสนอ
ขึ้นงานเป็นช่วงหลังเลิกเรียน เพื่อที่เด็กจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

3. การประเมินเด็ก ผู้ตอบแบบประเมินจะต้องรู้จักหรือคุ้นเคยกับเด็กเป็นอย่างดี เพื่อจะได้มีโอกาสให้
ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กได้อย่างละเอียดและถูกต้อง ไม่ควรนำผลการประเมินไปเปรียบเทียบกับเด็กอื่น ว่ากล่าว
ตำหนิเด็ก หรือใช้เป็นข้อตัดสินในการคัดเลือกเด็กในโอกาสต่าง ๆ

4. ในขั้นของการนำเสนอผลงานควรกระตุ้นให้เด็กทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสนำเสนอข้อมูล หากเด็กคน
ใดไม่กล้าแสดงออก ครูควรกระตุ้นโดยใช้คำถามเพื่อพัฒนาให้เด็กคิด

5. ครูผู้สอนควรให้เด็กได้ลงปฏิบัติด้วยตนเอง ก่อนที่จะเข้าไปแนะนำ หรือให้การช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการ
คิดด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา
เป็นต้น

2. ควรมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วยวิธีอื่น เช่น การจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน การจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. เบริน-เบส บุ๊คส์.

ชลธิป สมาหิโต. (2556). *การพัฒนาภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. พีเอส.พรินท์.

ชลธิป สมาหิโต. (2562). *การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย*.

วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(1), 113-129.

พงศธร มหาวิจิตร. (2560). *นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์*. *นิตยสาร สสวท*, 46(209), 40-45.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2553). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมสสิริน ขวัญใจ. (2551). *เด็กกับการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. Chulalongkorn

University Intellectual Repository (CUIR). [http://cuir.car.chula.ac.th/handle/](http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/36204)

123456789/36204

สถาบันเด็กและเยาวชนและเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย. (2560). *การรู้เท่าทันสื่อ
สารสนเทศและดิจิทัลเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย*. มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552). *การสำรวจการใช้เวลาของประชากร*. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

ภาษาอังกฤษ

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University.